

Я. А. Жаліло

доктор економічних наук, старший науковий співробітник, заслужений економіст України, заступник директора – керівник Центру економічних і соціальних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, Київ, Україна, zhalilo@niss.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8825-2880>

С. В. Ковалівська

керівник Центру регіональних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, Київ, Україна, kovalivska@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8919-075X>

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ПІДГРУНТЯ ІНТЕГРАЦІЇ ПРОСТОРОВОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Досліджено засоби інтеграції Цілей сталого розвитку (ЦСР) у просторовий розвиток. Доведено, що зростання ролі громад у досягненні ЦСР посилює важливість стратегування цього процесу на локальному рівні. Перехід до етапу секторальної децентралізації підвищує спроможність громад до застосування синтетичного (мультисекторального) інструментарію реалізації ЦСР. Показано, що використання Порядку денного досягнення ЦСР не лише об'єднує стейкхолдерів локального рівня, а й дає змогу встановити орієнтири для визначення пріоритетних напрямів і цільових показників у стратегічному плануванні розвитку, а також сприяє синергії просторового розвитку з рівнями регіону та країни загалом. Підкреслено роль реалізації ЦСР у становленні локальної ідентичності на рівні громади, котра формує локальний соціальний капітал як підґрунтя партнерських відносин стейкхолдерів просторового розвитку.

Ключові слова: Цілі сталого розвитку, просторовий розвиток, стратегічне планування, локальна ідентичність.

Літ. 3.

Yaroslav Zhalilo

Dr. Sc. (Economics), Senior Research Fellow, Honored Economist of Ukraine, The National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine, zhalilo@niss.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8825-2880>

Svitlana Kovalivska

The National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine, kovalivska@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8919-075X>

REALIZATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AS THE BASIS OF SPATIAL AND REGIONAL DEVELOPMENT INTEGRATION

Abstract. The measures of Sustainable development goals' (SDGs) integration into spatial development have been studied. The authors prove that growth of communities' role in the realization of SDGs enforces the importance of this process' strateging at the local level. Transition to the stage of sectorial decentralization promotes the capacity of communities to imply the synthetic (multisectorial) framework of SDGs realization. The article shows that SDGs Agenda implementation not only joins the local level stakeholders, but also can form the landmarks to determine priority directions and targeted indicators

in the strategic planning of development and gives an opportunity to reach the synergy of spatial development at the levels of region and country as a whole. Also the role of SDGs realization in the establishment of community-level local identity has been mentioned. This identity forms the local social capital as the basis for partnerships of stakeholders of spatial development.

Keywords: Sustainable Development Goals, spatial development, strategic planning, local identity.

JEL classification: Q01, R58.

Я. А. Жалило

доктор экономических наук, старший научный сотрудник, заслуженный экономист Украины, заместитель директора – руководитель Центра экономических и социальных исследований Национального института стратегических исследований, Киев, Украина

С. В. Коваливская

руководитель Центра региональных исследований Национального института стратегических исследований, Киев, Украина

РЕАЛИЗАЦИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КАК ОСНОВА ИНТЕГРАЦИИ ПРОСТРАНСТВЕННОГО И РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация. Исследованы средства интеграции Целей устойчивого развития (ЦУР) в пространственное развитие. Доказано, что возрастание роли общин в достижении ЦУР усиливает важность стратегирования этого процесса на локальном уровне. Переход к этапу секторальной децентрализации повышает способность общин к применению синтетического (мультисекторального) инструментария реализации ЦУР. Показано, что использование Повестки дня достижения ЦУР не только объединяет стейкхолдеров локального уровня, но и позволяет установить ориентиры для определения приоритетных направлений и целевых показателей в стратегическом планировании развития, а также способствует синергии пространственного развития с уровнями региона и страны в целом. Подчеркнута роль реализации ЦУР в становлении локальной идентичности на уровне общины, которая формирует локальный социальный капитал как основу партнерских отношений стейкхолдеров пространственного развития.

Ключевые слова: Цели устойчивого развития, пространственное развитие, стратегическое планирование, локальная идентичность.

Для досягнення інтегральності у встановленні цілей, завдань і пріоритетів розвитку на локальному, регіональному й національному рівнях необхідно визначити певні наскрізні, універсальні критерії. Такими критеріями, окресленими на глобальному рівні, є сформульовані Порядком денним ООН на конференції в Ріо-де-Жанейро Цілі сталого розвитку (ЦСР) до 2030 р. [1]. Оскільки в добу прагматизму люди формують своє уявлення про якість політики національного уряду крізь призму оцінок результативності місцевої влади, а останньої – через якість свого життєвого середовища [2, с. 228], ЦСР де-факто “заземлюються” на рівні локальної громади, в рамках компетенцій котрої утворюються основні чинники якості життя: соціальні та публічні послуги, інфраструктура життєдіяльності, забезпечення житлом, чистота довкілля, особиста безпека тощо.

Мета дослідження – визначення засобів інтеграції ЦСР у просторовий розвиток у взаємодії стратегій розвитку на місцевому, регіональному й загальнонаціональному рівнях.

Громадська участь у виробленні та прийнятті рішень на місцевому рівні, від яких залежать умови життя локальних спільнот, котра реалізується через інститути місцевого самоврядування й самоорганізації населення, є водночас і однією зі складових досягнення сталого розвитку локальної спільноти, і засобом підвищення ефективності здійснення ЦСР на локальному рівні через дії відповідних самоврядних організацій.

Глобальні ЦСР локалізовані в Україні на національному рівні з урахуванням проблем та викликів, які постали перед нашою державою. Результати широких консультацій із науковцями, громадськістю й центральними органами влади щодо завдань ЦСР та індикаторів їх досягнення до 2030 р. викладені в Національній доповіді “Цілі Сталого Розвитку: Україна” [3]. Проте наразі в нашій країні не запроваджено систему виконання зобов’язань досягнення ЦСР на рівні регіонів та громад.

Досвід роботи над ЦСР в Україні показав, що тренд “одержавлення” завдань зі сталого розвитку на загальнонаціональному рівні долається вельми важко. Виконання ЦСР досі здебільшого прив’язується до бюджетних програм і діяльності центральних органів виконавчої влади. Для належної реалізації ЦСР потрібно просуватися далі – до забезпечення здатності територіальних громад втілити ЦСР на своїй території. В Україні цей процес потрапляє в контекст реформи децентралізації, а отже, безпосередньо пов’язаний зі стратегуванням на рівні новоутворених укрупнених громад. Громади стають більш самостійними і впливовими суб’єктами щодо створення комфортного для життя членів громади середовища на основі концепції сталого розвитку та водночас несуть відповідальність перед ними й майбутніми поколіннями за прийняті рішення у сфері планування та виконання завдань суспільного й соціально-економічного розвитку території.

Здатність громад до застосування синтетичних підходів при здійсненні ЦСР підвищується входженням у фазу секторальної децентралізації, яка посилює реальну дієвість громад, у т. ч. на основі сучасних інформаційних технологій. У рамках секторальної децентралізації необхідно досягти ефективної горизонтальної та вертикальної координації секторальних політик у багатьох напрямках, таких як розвиток економіки, транспорт, охорона здоров’я, освіта, енергетика, сфера безпеки, екологічна ситуація, інформаційні комунікації, реалізація соціальної політики та політики на ринку праці тощо. Разом із безпосереднім розширенням повноважень органів місцевого самоврядування (або, в окремих випадках, вищих рівнів територіальної організації – укрупнених районів) можливе також використання непрямих організаційних інструментів, котрі допоможуть місцевим громадам бути успішнішими у виконанні завдань, передбачених ЦСР. До таких інструментів належать:

- застосування інноваційних технологій просторового управління – програмних і мережевих продуктів, здатних оптимізувати використання

доступних регіону чи громаді ресурсів шляхом їх додаткової організації (це може стосуватися також ресурсів, безпосередньо не підконтрольних місцевим органам влади);

- розвиток соціальної відповідальності бізнесу, заохочення партнерства та приватних інвестицій у місцевий розвиток, що розширюватиме цілепокладання бізнесу, з охопленням певних складових, які пов'язані з ЦСР;

- створення нових вимірів державно-приватного партнерства (перехід до публічно-приватного партнерства з відповідним збільшенням кола його учасників за рахунок органів самоорганізації населення) як засобу ресурсного посилення органів місцевого самоврядування;

- розширення внутрішньорегіональної (між громадами регіону) й між-регіональної кооперації, що підвищує ресурсну спроможність громад і дає змогу перебирати контроль над масштабними секторальними процесами;

- використання інструментарію оцінки стійкості на місцевому рівні в умовах наявності постійного рівня загроз гібридного характеру (зокрема, стрес-тестування громад та підготовка паспортів безпеки), що вводить додаткові локальні оцінки, які можуть впливати на оцінку якості секторального управління;

- упровадження механізмів вимірювання й моніторингу для ресурсної реідентифікації громад, оцінки прогресу у сфері реалізації ЦСР, потреб і ефективності надання державної та міжнародної допомоги.

Порядок денний до 2030 р. уможливає розв'язання проблеми якості стратегічного планування розвитку територій і громад. Спільна “рамка” ЦСР має допомогти об'єднати місцеве самоврядування громад, бізнес та громадянське суспільство навколо подолання спільних проблем, розроблення нових ідей, уточнення деталей на національному й місцевому рівнях, а також генерування нових імпульсів для залучення та витрачання ресурсів із урахуванням інтересів майбутніх поколінь. Уніфікація програмних завдань територіального розвитку шляхом віднесення їх до певних завдань ЦСР дає змогу агрегувати й систематизувати їх для стратегування на регіональному рівні. Встановлення ментального (світоглядного) зв'язку між глобальним (ЦСР) і локальним (умови життя) істотно ускладнює мотивацію, на котрій будуються стратегії територіального та регіонального розвитку, а отже, зміцнює їхні стратегічні виміри.

Співпраця з метою виконання спільних завдань зі сталого розвитку, у свою чергу, забезпечить прискорення досягнення ЦСР за рахунок синергії та відкриє нові можливості для:

- спрямування публічних і приватних інвестицій у розбудову стійкої інфраструктури, забезпечення доступу до основних послуг у містах і територіях, а також конкурентоспроможності локальної економіки, подолання наслідків зміни клімату, скорочення нерівності/непропорційності в економічному розвитку регіонів та територій;

- управління перерозподілом податкових надходжень або встановлення справедливої частки загальнодержавних і місцевих податків;

- доступу до нових механізмів фінансування проектів розвитку;

– справедливого розподілу офіційної допомоги з розвитку, посилення її адресності;

– сприяння міжмуніципальній, транскордонній, макрорегіональній і міжнародній співпраці, розробленню та впровадженню спільних проектів задля сталого розвитку й обміну досвідом.

Розбудова партнерських відносин між владою та бізнесом повинна сприяти формуванню довіри бізнесу до здатності місцевої влади належним чином реалізувати довгостроковий процес імплементації ЦСР, від якого бізнес отримує вигоду у вигляді підвищення якості людського й природного капіталу, зростання внутрішнього попиту, зниження позаекономічних ризиків тощо. Інтеграція локальних ідентичностей громади та місцевого бізнесу створює соціальний капітал, який є потужною перевагою в конкуренції громад, і насамперед за людські ресурси.

У глобальному вимірі на порядку денному залишаються загрози, значною мірою пов'язані зі зміною клімату, посиленням нерівності й бідності, а також обмеженістю ресурсів, нераціональними і неефективними виробництвом та споживанням. У такому світі компанії, ринки й економіки є взаємозалежними, тому бізнес та інвестори дедалі більше усвідомлюють, що їхня здатність процвітати й розвиватися обумовлена суспільним добробутом. Відповідно, соціальна нерівність, розрив у доходах, а також забруднення довкілля вже негативно впливають на ланцюги поставок, потоки капіталу та продуктивність працівників.

На підставі викладеного доходимо таких висновків. Базовими адміністративно-територіальними одиницями в публічному управлінні сталим розвитком є об'єднані територіальні громади, сформовані в ході децентралізації влади з метою реалізації їх соціально-економічної спроможності, створення повноцінного життєвого середовища для населення, використання інвестиційного потенціалу задля сталого розвитку територій.

Система ЦСР надає орієнтири для визначення пріоритетних напрямів і цільових показників у стратегічному плануванні розвитку на всіх рівнях, що може стати підґрунтям для партнерства на вертикальному й горизонтальному рівнях у публічному управлінні, а також при формуванні бізнес-стратегій та власних життєвих стратегічних цілей членів громади.

Цінність стратегічного підходу на основі концепції сталого розвитку, тобто врахування аспектів взаємовпливів рішень на досягнення ЦСР (конкретних та в комплексі), полягає у формуванні сталих джерел доходів завдяки відповідальному перед майбутніми поколіннями використанню місцевого природного, економічного, людського й соціального потенціалу, залученню інвестиційних ресурсів і, відповідно, передбаченню видатків, що сприяють розбудові локальної економіки, захисту довкілля та зміцненню соціального капіталу, створенню підґрунтя для сталого розвитку регіонів та громад, та зрештою, досягненню ЦСР на національному рівні.

Гарантією життєздатності та сталості розвитку територій має стати інклюзивний механізм публічного управління, котрий передбачає залучення

громадськості до прийняття рішень та оцінки їх результатів. Не менш важливими є механізми, які забезпечують ефективне використання публічних коштів на основі стратегічного планування сталого розвитку регіонів.

Таким чином, імплементація ЦСР у програмні й стратегічні документи та рішення на всіх рівнях у сфері державної політики, а також у бізнесі є істотною умовою розв'язання глобальних і локальних проблем досягнення ЦСР. Україні вкрай необхідна інституційна, методична й технічна підтримка щодо оволодіння методиками дієздатності місцевих громад у реалізації Цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development : Resolution A/RES/70/1 adopted by the General Assembly / United Nations. 2015. September 25. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.
2. OECD Regional Outlook 2016: Productive Regions for Inclusive Societies. Paris : OECD Publishing, 2016. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264260245-en>.
3. Цілі Сталого Розвитку: Україна : нац. доповідь / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sustainable-development-goals--2017-baseline-national-report.html>.

References

1. United Nations. (2015, September 25). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (Resolution A/RES/70/1 adopted by the General Assembly). Retrieved from www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
2. OECD. (2016). *OECD Regional Outlook 2016: Productive Regions for Inclusive Societies*. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/9789264260245-en.
3. Ministry for Economic Development and Trade of Ukraine. (2017). *Sustainable Development Goals: Ukraine* (national report). Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sustainable-development-goals--2017-baseline-national-report.html> [in Ukrainian].